

Téma:

**Szakpolitikai tanulmány -
Foglalkoztatáspolitikai monitor**

Időszak:

2013. augusztus

Dátum:

2013. szeptember 20.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖZMETIKAI TANULMÁNYOK ÉS TUDÁSI KÖZPONT

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

I.	Vezetői összefoglaló	1
II.	Monitoring	3
1.	<i>Nemzetközi munkaerőpiac</i>	3
2.	<i>Magyar munkaerő-piaci folyamatok</i>	5
3.	<i>Nemzeti Foglalkoztatási Alap</i>	9
III.	Elemzések	12
1.	<i>Nagy területi különbségek</i>	12
2.	<i>Nőtt az áramlás az inaktívak és a foglalkoztatottak között</i>	15

I. Vezetői összefoglaló

Az eurózónában a munkaerő-piaci folyamatok továbbra sem javultak az év közepén és érdemi fordulatra az év további részében sem számítunk. Eközben az Egyesült Államokban lassan javul a munkaerőpiac állapota. Az Egyesült Államokban a munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet az év eleje óta emelkedik: a szezonálisan kiigazított adatok alapján a foglalkoztatottság 2013 első és második negyedében rendre 0,4–0,3 százalékos növekedést jelez. A legfrissebb adatok szerint júliusban az év/év foglalkoztatásbővülés 1,7 százalékra gyorsult. Az euróövezetben 2013 II. negyedében súlyosbodott a munkaerő-piaci válság, fordulat rövid távon továbbra se várható.¹ A foglalkoztatottság az év első három hónapjában tovább zsugorodott: az előző év azonos időszakához képest 1 százalékos, az előző negyedévhez viszonyítva 0,5 százalékos visszaesést regisztráltak.

Hazánkban gazdasági aktivitás tovább nőtt 2013 júliusában a KSH adatai alapján,² így a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta már 57,6 százalékos volt, amely kis mértékű javulás az előző hónaphoz képest, így újabb historikus csúcson volt a mutató az év felénél. A munkakínálatra továbbra is az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések hatnak (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása), valamint a közfoglalkoztatás növekvő volumene. Az utóbbi három hónap adatai alapján úgy tűnik, hogy az aktivitás bővülés csak a támogatott álláshelyek késői kiírása miatt csökkenhetett az év elején.

A foglalkoztatottak száma 2013 júliusában közel 9 ezer fővel bővült az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatási arány tovább nőtt, elérve 51,6 százalékos arányt, amely már a válság előtti szintet is meghaladta. A költségvetési szférában a közfoglalkoztatási programok résztvevőinek a száma stagnálhatott enyhén nőhetett júliusban.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 10,4 százalékos maradt 2013 júliusában, vagyis az állástalanok aránya továbbra is 3 éves minimumán tartózkodott. Bár a KSH felméréséből származó munkanélküliek és a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által nyilvántartottak száma eltér egymástól, de az utóbbi hónapok adatai egy irányba mutatnak. Az NFSZ által regisztrált álláskeresők száma szintén csökkent az elmúlt hónapban.

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 3,7 százalékkal nőttek 2013 júniusában az előző év azonos időszakához képest, miközben a versenyszférában 2,8 százalékos emelkedést regisztráltak. A bérdinamika továbbra is alacsonyabb a piaci szolgáltatásoknál, mint a feldolgozóiparban. A piaci szolgáltatásoknál az ágazatban tapasztalt alacsony árnövekedéssel

¹http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_m&lang=en Letöltve: 2013.09.16.

²http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf033.html - Az adatok 2013.09.16.-én lettek letöltve.

összhangban a cégek visszafogottan béreztek. A költségvetési intézmények béreire a szokásosnál magasabb jutalomfizetés hatott, amely miatt átlagosan 6,5 százalékkal nőttek a szféra bruttó bérei. A támogatottak nélkül 9 százalékos volt a keresetek emelkedése.

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2013. júliusában az előző évek átlagához képest kedvezően alakultak. A bevételi oldali 329 milliárdos előirányzatnak 59,2 százaléka teljesült 2013 júliusáig, az év hetedik hónapjáig 194 milliárd forint folyt be az alap kasszájába. Az aktív támogatások előirányzatának csak 27,8 százalékát költötte el az állam, ami annak köszönhető, hogy az idei évben elsősorban uniós forrásokból próbálják finanszírozni a képzéseket. A Start-munkaprogram 154 milliárdos keretéből már 89 milliárd forint került felhasználásra. A tervezett kiadások 47,1 százalékát, azaz 167 milliárd forintot kifizettek az év első hét hónapjában. Az egyenleg így 27,7 milliárd forintos volt.

A területi elemzések alapján jól megfigyelhetők a keleti és nyugati országrészek közötti különbségek. A nyilvántartott álláskereső aránya alapján az északnyugati térségekben sokkal alacsonyabb a regisztráltak aránya, mint az ország északi, északkeleti térségeiben. A válság első éveiben a kistérségek közötti különbségek csökkentek, mivel a romló konjunktúra hatása miatt a fejlettebb országrészekben gyorsabban nőtt az állástalanok száma. 2013 II. negyedévére a közmunkaprogramok újbóli felfutása révén újból szorosabb kapcsolat van a visszamaradottabb régiók között.

A munkaerő-piaci áramlások vizsgálata alapján kimutatható, hogy 2008-hoz képest jelentősen nőtt a foglalkoztatási és inaktív státuszok közötti negyedéves átmenet átlagos állománya. Ez alapján arra lehet következtetni, hogy a közfoglalkoztatás csak átmeneti lehetőséget biztosít a munkanélkülieknek, és ezek az emberek más formában nem vesznek részt a munkaerőpiacon.

II. Monitoring

1. Nemzetközi munkaerőpiac

Az eurózónában a munkaerő-piaci folyamatok továbbra sem javultak az év közepén és érdemi fordulatra az év további részében sem számítunk. Eközben az Egyesült Államokban lassan javul a munkaerőpiac állapota.

Az Egyesült Államokban a munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet az év eleje óta emelkedik: a szezonálisan kiigazított adatok alapján a foglalkoztatottság 2013 első és második negyedében rendre 0,4–0,3 százalékos növekedést jelez. A legfrissebb adatok szerint júliusban az év/év foglalkoztatásbővülés 1,7 százalékra gyorsult.³ A pozitív folyamat a versenyszférának köszönhető, hiszen 2012 és 2013 júliusa között 2 százalékkal nőtt a foglalkoztatottak száma, miközben az állami szférában 0,2 százalékkal csökkent. A magánszférában elsősorban a szolgáltató szektornak köszönhető a bővülés. A munkanélküliségi ráta az idei év júliusában öt éves mélypontra, 7,4 százalékra esett, ami januárhoz képest 0,5 százalékpontos javulást jelent.

Az OECD legfrissebb előrejelzése is alátámasztja a kedvező munkaerő-piaci kilátásokat a tengerentúlon.⁴ A júliusi foglalkoztatási riport szerint az USA munkanélküliségi rátája egészen 6,7 százalékra csökkenhet 2014 utolsó negyedévére, ami várhatóan felülteljesíti a 8,1 százalékos átlagos OECD-arányt.

Az euróövezetben 2013 II. negyedében súlyosbodott a munkaerő-piaci válság, fordulat rövid távon továbbra se várható.⁵ A foglalkoztatottság az év első három hónapjában tovább zsugorodott: az előző év azonos időszakához képest 1 százalékos, az előző negyedévhez viszonyítva 0,5 százalékos visszaesést regisztráltak. Szektorális bontásban nézve az ipari foglalkoztatottság csökkenése valamelyest enyhült negyedéves bázison. A szolgáltató szektorban már a második egymást követő negyedévben regisztráltak csökkenő munkaerő iránti keresletet. A ledolgozott munkaórák száma az előző év azonos időszakához viszonyítva 2,2 százalékkal zsugorodott.

A valutaövezeti munkanélküliségi ráta a 2013 második negyedében regisztrált 12,1 százalékkal újabb történelmi csúcsra emelkedett. Az előző év azonos időszakához képest 0,8 százalékponttal nőtt az állástalanok aránya. Az EU egészében is historikusan magas szinten tartózkodik a ráta: a II. negyedévben 11 százalékot regisztráltak, ez éves alapon 0,6 százalékpontos növekedést jelent. A júliusi statisztikák az előző havi állapothoz

³<http://bls.gov/news.release/empsit.t01.htm> Letöltve: 2013.08.12.

⁴ OECD [2013]: OECD Economic Outlook. 2013 Issue 1

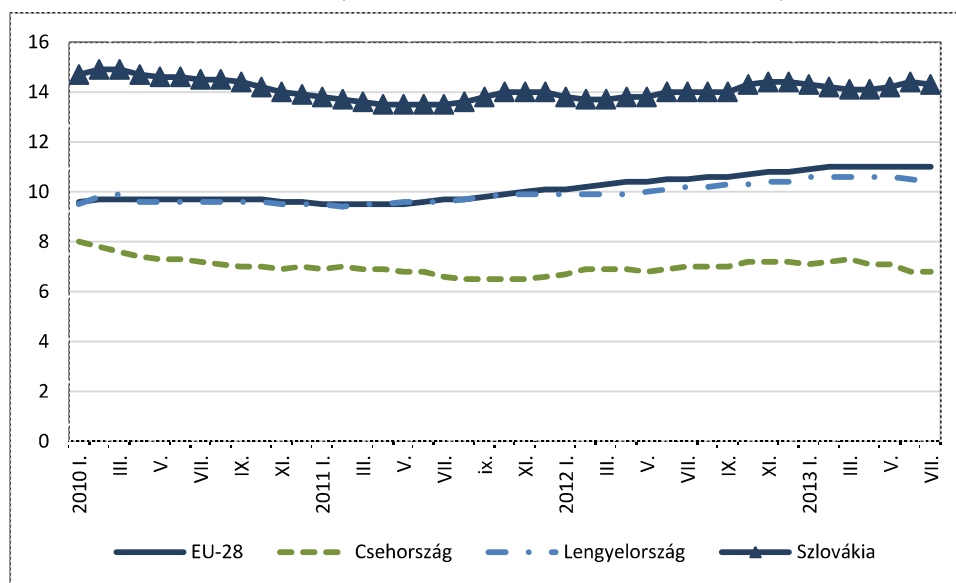
⁵http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_m&lang=en Letöltve: 2013.08.12.

képest nem jeleznek változást: az euróövezetben 12,1, az unióban 11 százalékon állt a mutató.

Az egyes tagországok munkaerőpiacának állapota rendkívül eltérő. A magas aggregált mutató elsősorban néhány periferiális euróövezeti országhoz köthető. A legfrissebb, júliusra vonatkozó statisztikák szerint éves bázison 17 tagállamban emelkedett a munkanélküliségi ráta. Az egyes országok közötti szórást jól jelzi, hogy míg Ausztriában 4,8 százalékon áll az index, addig Spanyolország esetében már 26,3 százalékos értéket regisztráltak.

Az Európai Központi Bank legutóbbi prognózisa szerint a közeljövőben nem várható a munkaerő-piac javulása.⁶ A gazdaság folyamatos gyengélkedése csökkenti a munkaerő iránti keresletet, és a vállalatok mozgástere a munkaórák csökkentésére beszűkül, így várhatóan tovább nő a munkanélküliségi ráta. Az Európai Bizottság legfrissebb előrejelzése szerint 2013 egészében az EU-ban 0,4, míg az euróövezetben 0,7 százalékkal zsugorodik a foglalkoztatottság az előrejelzés szerint. Emellett az aktívák számának visszafogott emelkedése is hozzájárul ahhoz, hogy a munkanélküliségi ráta 2013-ban átlagosan 11,1 illetve 12,2 százalékon tetőzzön a két régióban.

1. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLISÉG A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN ÉS AZ EURÓPAI UNIÓBAN
(SZÁZALÉK, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)

Forrás: Eurostat

Rövid távon nem várható a munkaerő-piaci feszültségek oldódása. 2013 egészében az EU-ban 0,4, míg az euróövezetben 0,7 százalékkal zsugorodhat a foglalkoztatottság. Emellett az aktívák számának visszafogott emelkedése is hozzájárul ahhoz, hogy a munkanélküliségi arány 2013-ban átlagosan 11,1, illetve 12,2 százalékon tetőzzön a két régióban. Jövőre a gazdasági növekedés lassú helyreállása már segíthet stabilizálni a munkaerőpiacokat. Az

⁶ <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/mobu/mb201308en.pdf> Letöltve: 2013.09.12.

eurózónában 12,1 százalékra csökkenhet a ráta, míg az EU-ban változatlanul 11,1 százalékon állhat.

A visegrádi három munkaerőpiacának közös jellemzője, hogy 2013 első negyedében a ledolgozott munkaórák száma zsugorodott. A foglalkoztatás egyedül Csehországban emelkedett az év első három hónapjában, míg az aktívak számában mindhárom országban növekedést regisztráltak. Az idei II. negyedében a cseh munkanélküliségi arány 0,2 százalékponttal, 7 százalékra csökkent, ami főleg a hirtelen megnövekedett részmunkaidős állások számának köszönhető. Szlovákiában és Lengyelországban az előző negyedéhez képest 0,1–0,1 százalékpontos emelkedést követően 14,3 és 10,7 százalék volt az állástalanok aránya.

A legfrissebb prognózisok szerint a régiós munkaerőpiac idén folytatja gyengülését, de 2014-ben már fordulat várható, vagyis a foglalkoztatottság visszafogott ütemű növekedésére és a munkanélküliségi ráták süllyedésére lehet számítani.⁷ Ez alól kivételt egyedül Lengyelország képez, ott még jövőre is romlanak a munkaerő-piaci kilátások.⁸

2. Magyar munkaerő-piaci folyamatok

A gazdasági aktivitás tovább nőtt 2013 júliusában a KSH adatai alapján,⁹ így a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta már 57,6 százalékos volt, amely kis mértékű javulás az előző hónaphoz képest, így újabb historikus csúcson volt a mutató az év felénél. A munkakínálatra továbbra is az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések hatnak (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása), valamint a közfoglalkoztatás növekvő volumene. Az aktivitás inkább a 40-44 éves korosztályon belül nőtt meg, valamint a férfiak munkaerő-piaci részvétele erősödött jobban júniusban.

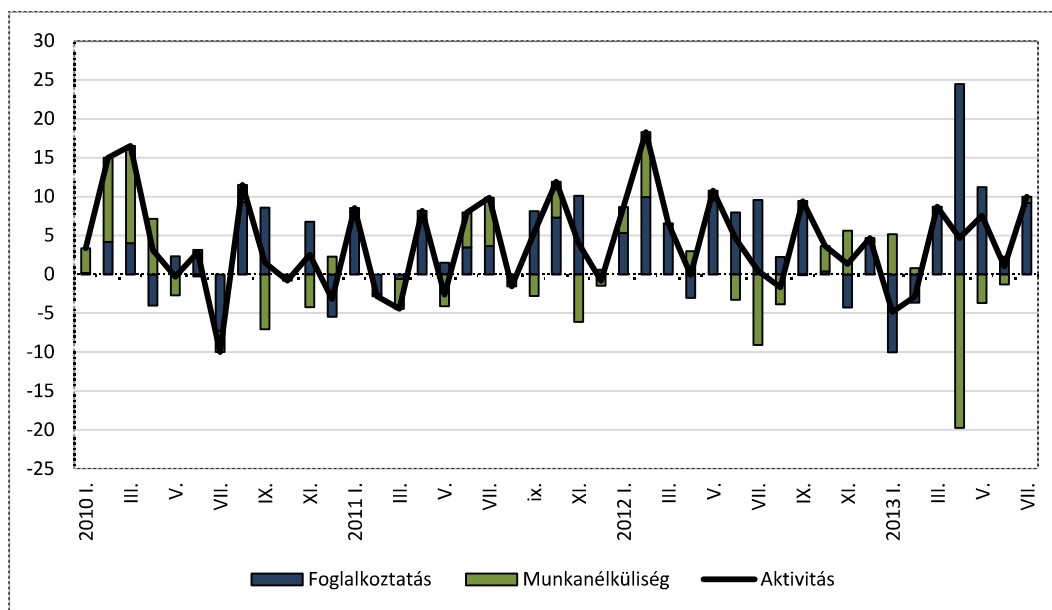
A foglalkoztatottak száma 2013 júliusában közel 9 ezer fővel bővült az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatási arány tovább nőtt, elérve 51,6 százalékos arányt, amely már a válság előtti szintet is meghaladta. A versenyszféra munkakereslete enyhén erősödött, amely egyes szolgáltató ágazatok foglalkoztatottságában mutatkozott meg. A költségvetési szférában **a közfoglalkoztatási programok résztvevőinek a száma stagnálhatott enyhén nőhetett júliusban.**

⁷ Cech National Bank [2013]: Inflation Report 2013 III.; Národná Banka Slovenska [2013]: Medium-term Forecast 2013 Q2

⁸ National Bank of Poland [2013]: Inflation Report March 2013

⁹ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf033.html - Az adatok 2013.09.16.-én lettek letöltve.

2. ÁBRA: AZ AKTIVITÁS, FOGLALKOZTATÁS ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG HAVI VÁLTOZÁSA (EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)

Forrás: KSH, Századvég-számítás

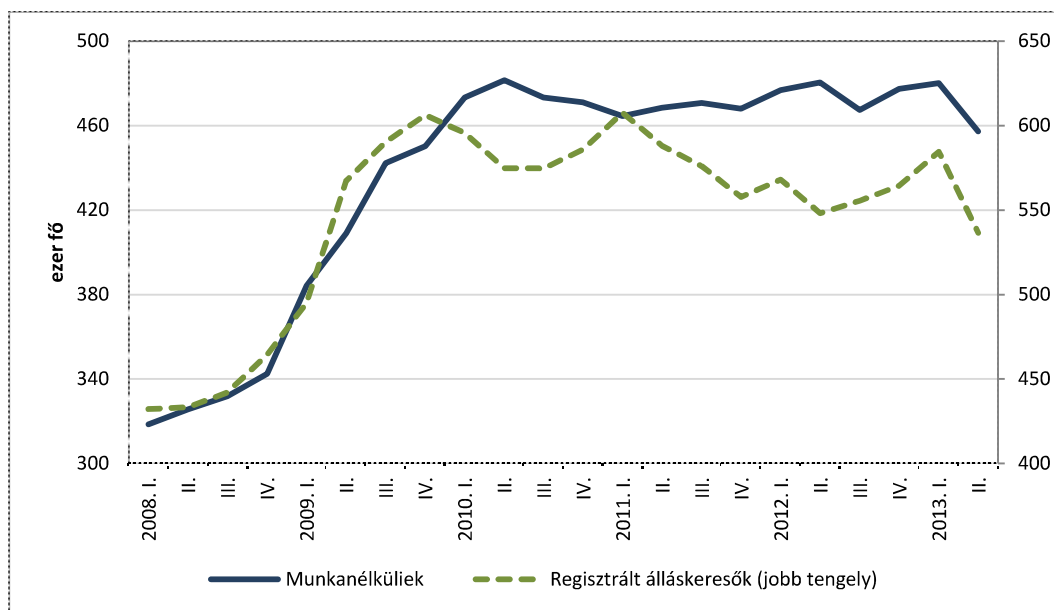
Az intézményi statisztikák alapján az alkalmazottak száma enyhén bővült 2013 júniusában:¹⁰ az ingatlanügyek és az adminisztratív szolgáltatást nyújtó vállalatoknál nőtt, a feldolgozóiparban enyhén visszaesett a munkakereslet az egy évvel ezelőtti állapothoz képest. A legnagyobb csökkenést a bányászat, építőipar, kereskedelem és a szálláshely-szolgáltatás ágában regisztrálták. A mezőgazdaságban változatlan maradt a foglalkoztatottak száma a közfoglalkoztatás fellendülésének köszönhetően az erődgazdaságokban.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 10,4 százalékos maradt 2013 júliusában, vagyis az állástalanok aránya továbbra is 3 éves minimumán tartózkodott. Bár a KSH felméréséből származó munkanélküliek és a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által nyilvántartottak száma eltér egymástól, de az utóbbi hónapok adatai egy irányba mutatnak. Az NFSZ által regisztrált álláskeresők száma szintén csökkent az elmúlt hónapban.

A KSH Munkaerő-felmérése alapján a tartós munkanélküliek aránya és az álláskeresői idő idén júniusban tovább emelkedett az előző hónapokhoz képest. Ez azonban csak a közfoglalkoztatás hullámvölgy részvételi számának a következménye, mivel év elején sokan elvesztik támogatott státuszukat és munkanélküliek lesznek, így csökkentve az említett mutatók értékét, amely a felfutás után újra emelkedett. Az NFSZ adatai szerint 2013 júliusában a 12 hónapja, vagy annál több ideje a nyilvántartásban szereplők száma egy év alatt 5,9 százalékkal emelkedett, így már a regisztráltak 33,0 százaléka tartós álláskereső. A strukturális problémák így összességben nem enyhültek a hazai munkaerőpiacon.

¹⁰ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_gli001c.html - Az adatok 2013.09.16.-én lettek letöltve.

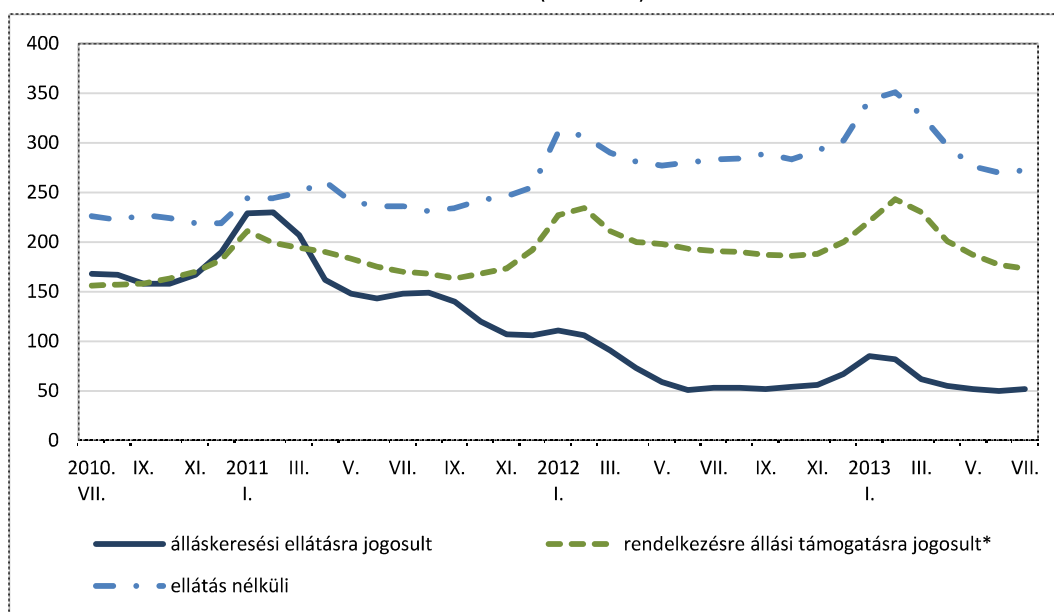
3. ÁBRA: MUNKANÉLKÜLIEK ÉS REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK
(EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

Forrás: Nemzeti Munkaügyi Hivatal. KSH

Az ellátórendszer átalakításának hatásait még korai lenne értelmezni, de az már jól látszik, hogy az ellátatlan álláskereső aránya rendkívül magas, viszont az emelkedése megállt. 2013 júliusban az NFSZ adatai alapján 270 ezer fő ellátás nélküli álláskeresőnek bizonyult. Ez leginkább az álláskeresői segély folyósítási idejének csökkentése miatt következhetett be, ugyanis egy év alatt 5 ezer fővel zsugorodott a csoport létszáma.

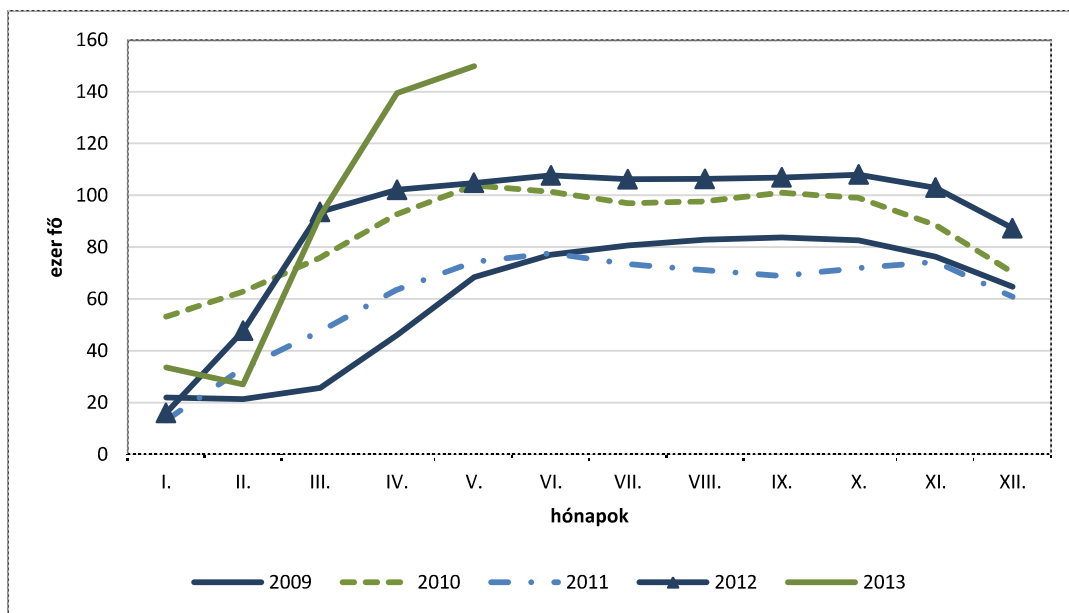
4. ÁBRA: A REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK SZÁMA EGYES KATEGÓRIÁK SZERINT
(EZER FŐ)

Forrás: NFSZ, *szociális ellátásban részesülők 2012-től

A munkaerőpiac továbbra is laza, mivel a kiírt, új, nem támogatott álláshelyek száma nem változott érdemben, miközben az álláskeresők száma és aránya változatlanul magas. Részben ennek, részben az alacsonyabb inflációs környezetnek, illetve a mérsékelt minimálbér-emelésnek tudható be, hogy jelentősen lassult a béremelkedés üteme aggregált szinten, illetve a versenyszférában.

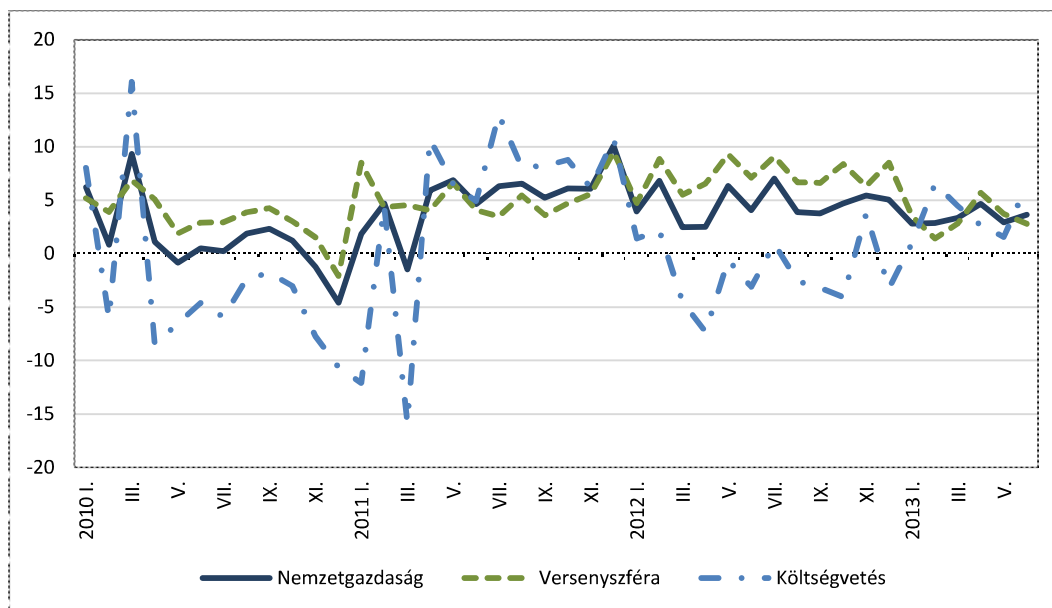
5. ÁBRA: A KÖZFOGLALKOZTATOTTAK LÉTSZÁMA A KÖLTSÉGVETÉSI SZERVEKNÉL (EZER FŐ)

Forrás: KSH

A költségvetési szektor foglalkoztatottsága 2013 hatodik hónapjában közfoglalkoztatás nélkül 1,1 százalékkal csökkent egy év alatt a Kormány költségcsökkentő intézkedései révén. Az év eleji kisebb volumenű közfoglalkoztatás után májusban újabb rekord számú támogatott álláshely volt a költségvetési intézményeknél. Az állástalanok számának jelentős hó/hó stagnálása arra enged következtetni, hogy júliusban már nem nőtt tovább a támogatott álláshelyek száma.

6. ÁBRA: BRUTTÓ BÉREK ÉV/ÉV VÁLTOZÁSA (SZÁZALÉKOS)

Forrás: KSH

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 3,7 százalékkal nőttek 2013 júniusában az előző év azonos időszakához képest, miközben a versenyszférában 2,8 százalékos emelkedést regisztráltak. A bérdinamika továbbra is alacsonyabb a piaci szolgáltatásoknál, mint a feldolgozóiparban. A piaci szolgáltatásoknál az ágazatban tapasztalt alacsony árnövekedéssel összhangban a cégek visszafogottan béreztek. **A költségvetési intézmények béreire a szokásosnál magasabb jutalomfizetés hatott, amely miatt átlagosan 6,5 százalékkal nőttek** a szféra bruttó bérei. **A támogatottak nélkül 9 százalékos volt a keresetek emelkedése.** Az év hatodik hónapjában a családi adókedvezmények nélkül számított nettó átlagkeresetek 5,1 százalékkal bővültek a nemzetgazdaságban, amelyre továbbra is pozitívan hat a személyi jövedelemadó rendszerének átalakítása.

3. Nemzeti Foglalkoztatási Alap

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2013. júliusában az előző évek átlagához képest kedvezően alakultak.

A bevételi oldali 329 milliárdos előirányzatnak 59,2 százaléka teljesült 2013 júliusáig, az év hetedik hónapjáig 194 milliárd forint folyt be az alap kasszájába. Az NGM szerint az idei évi szakképzési hozzájárulásból származó bevételek valószínűleg az előirányzatnak megfelelően alakulnak, szemben a tavalyi évvel. Ennek megítélése még nehézkes az ötödik hónap adatai

alapján, azonban az már most is látszik, hogy a tavalyi év változásainak hatására egyenletesebb lesz a szakképzési hozzájárulásból a befolyt bevételek összege.¹¹

A kiadási oldali tételek általában többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. Az év hetedik hónapjában az eddigi évekhez képest másképp alakultak a passzív és aktív kiadások. Az előbbi esetében azért volt csak 47,1 százalékos teljesítés, mivel a tavalyi év decemberében már kifizették előre az álláskeresői támogatások egy részét a munkaügyi kirendeltségek. Erre azért volt lehetősége az intézménynek, mivel az alap 2012-es gazdálkodása révén jelentős többlettel tudott zárni, így nem terhelte az idei évi költségvetést olyan nagymértékben az év elején szokásos nagyobb álláskeresői szám. Emellett az ellátásban részesülők száma is folyamatosan mérséklődött, mivel egyre többen estek ki a jogosultak köréből.

1. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI (MILLIÓ FORINT)

Bevételek	módosított előirányzat	VII.hó	teljesítés I-VII. hó	Teljesítés %-a
Járadékbevételek és hozzájárulások	174 947,9	16 073,3	106 659,5	61,0
- Egészségbizt. és munkaerőpiaci járadék NFA-t megill. hányada	120 133,3	10 978,8	72 253,2	60,1
- Szakképzési hozzájárulás	54 814,6	5 094,5	34 406,3	62,8
Költségvetési támogatás és hozzájárulás	111 542,7	10 285,0	60 470,0	54,2
- Költségvetési támogatás	20 000,0	2 285,0	8 570,0	42,9
- Munkahelyvédelmi akciótervvel összefüggő hozzájárulás	91 542,7	8 000,0	51 900,0	56,7
Egyéb bevételek	2 650,0	52,4	967,4	36,5
- Területi egyéb bevétel	850,0	28,7	231,8	27,3
- Központi egyéb bevétel	1 000,0	16,8	642,7	64,3
- Szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	800,0	6,8	92,9	11,6
Bérgarancia támogatás törlesztése	1 000,0	49,5	598,8	59,9
TÁMOP intézkedések bevételei	39 000,0	2 433,2	25 918,5	66,5
Előző évi előirányzat-maradvány igénybevétele	0,0	0,0	0,0	-
Be nem azonosított bevétel	0,0	163,3	618,4	-
Költségvetés szerinti bevételek	329 140,6	29 056,7	195 232,6	59,3
Függő tételek	0,0	-36,8	-531,1	-
Összes bevétel	329 140,6	29 019,9	194 701,5	59,2

Forrás: Magyar Államkincstár

Az aktív támogatások előirányzatának csak 27,8 százalékát költötte el az állam, ami annak köszönhető, hogy az idei évben elsősorban uniós forrásokból próbálják finanszírozni a képzéseket. Az év második felének elején várhatóan kisebb lesz a felhasználása a rendelkezésre álló keretnek, és csak az év végén történhetnek meg a kifizetések.

¹¹ http://www.nav.gov.hu/data/cms276129/Tajekoztato_a_szakkepzesi_hozzajarulas_fizetesi_kotelezetseggel_osszefuggo_2013.pdf

A Start-munkaprogram 154 milliárdos keretéből már 89 milliárd forint került felhasználásra. Az év elején még kisebb volt a felhasználás, ami annak volt köszönhető, hogy a Belügyminisztérium és a Nemzetgazdasági Minisztérium közötti szokásos megállapodási szerződés január hónap végén jött csak létre. Így nem történtek jelentős kifizetések, azonban a közfoglalkoztatotti bérkifizetések rendben zajlottak. A munkaügyi kirendeltségek az áthúzódó programok finanszírozását meg tudták oldani. Ennek köszönhetően most májusban a programok felfutása folytatódott, amit jól jelzett az is, hogy közel 150 ezer támogatott álláshely volt a költségvetési intézményekben, amely az eddigi legnagyobb létszám a közfoglalkoztatás történetében hazánkban.

2. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI (MILLIÓ FORINT)

Kiadások	törvényi előirányzat	VII.hó	teljesítés I-VII. hó	Teljesítés %-a
Aktív támogatások	33 000,0	2 531,6	9 911,3	27,8
- Foglalkoztatási és képzési támogatások	27 000,0	2 241,8	7 688,4	25,9
- Járulékkedvezmény megtérítés	6 000,0	289,8	2 222,9	37,0
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	27 500,0	1 218,5	5 871,7	21,7
Passzív kiadások	59 361,9	2 844,6	29 712,2	50,1
- Álláskeresési ellátások	59 000,0	2 844,6	29 712,2	50,4
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	361,9	0,0	0,0	0,0
Bérgarancia kifizetések	6 000,0	515,4	3 465,5	57,8
Működtetési célú kifizetések	300,0	98,7	600,7	39,5
Start- munkaprogram	153 779,8	13 218,2	89 300,2	58,1
Egyenlegtartási és kockázatkezelési keret	2 919,3	0,0	0,0	0,0
EU-s elő és társfinanszírozás	62 279,6	4 761,5	26 313,1	42,2
- TÁMOP 1.1 Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	35 000,0	3 329,5	16 451,5	47,0
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	11 000,0	1 432,0	9 861,6	89,7
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	16 279,6	0,0	0,0	0,0
Költségvetés szerinti kiadások	355 140,6	26 058,1	166 956,0	47,1
Összes kiadás	355 140,6	26 058,1	166 947,8	47,1
Összes bevétel	329 140,6	29 019,9	194 701,5	59,2
Egyenlegváltozás	-26 000,0	2 961,8	27 753,7	-

Forrás: Magyar Államkincstár

A tervezett kiadások 47,1 százalékát, azaz 167 milliárd forintot kifizettek az év első hét hónapjában. Az egyenleg így 27,7 milliárd forintos volt.

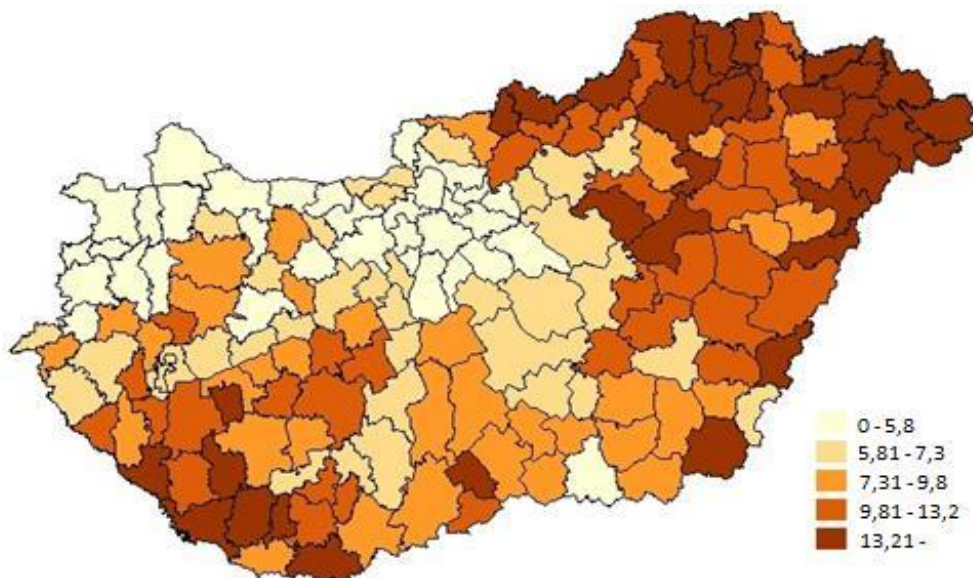
III. Elemzések

1. Nagy területi különbségek

A területi elemzések alapján jól megfigyelhető a keleti és nyugati országrészek közötti különbségek. A nyilvántartott álláskeresők aránya alapján az északnyugati térségekben sokkal alacsonyabb a regisztráltak aránya, mint az ország északi, északkeleti térségeiben. A válság első éveiben a kistérségek közötti különbségek csökkentek, mivel a romló konjunktúra hatása miatt a fejlettebb országrészekben gyorsabban nőtt az állástalanok száma. 2013 II. negyedévére a közmunkaprogramok újbóli felfutása révén újból szorosabb kapcsolat van a visszamaradottabb régiók között.

A területi különbségek változásán is jól nyomon követhetők a munkaerő-piaci folyamatok. Elemzésünkben a nyilvántartott álláskeresők arányát vetjük össze a különböző kistérségekben. Ezeken az adatokon megfigyelhetők az egyes területek közötti jelentős eltérések és az időbeli változásuk. A kistérségek nyilvántartott álláskeresőinek az arányából kirajzolt térképen szembetűnő az egyes térségek közötti nagy eltérés. Viszonylag alacsony a regisztrált álláskeresők aránya Nyugat- és Közép-Dunántúlon, ahol a mutató 8 százalék körüli szinten van, míg az ország keleti, valamint délnyugati részén rendre nagyon magas a regisztráltak aránya. Az elmúlt negyedévben kismértékben nőttek a ráták.

7. ÁBRA: A NYILVÁNTARTOTT ÁLLÁSKERESŐK ARÁNYA A 15–64 ÉVES NÉPESSÉGBŐL, 2013. JÚNIUS (SZÁZALÉK)

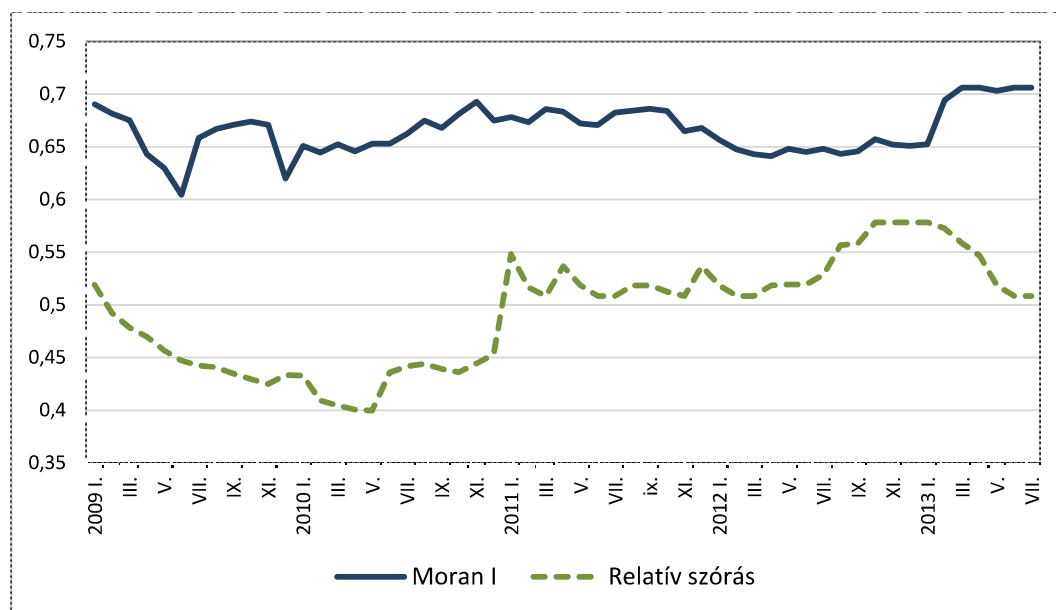
Forrás: NFSZ, Századvég-számítás GeoDa szoftverrel

Az egyes régiók közötti különbségek a válság kitörését követően jelentősen csökkentek. Az alábbi ábrán az látható, hogy a kistérségek között az álláskeresők arányából számított szórás

folyamatosan csökkent 2010 decemberéig. Ezt követően a javuló külkereskedelem miatt az exportáló vállalatok forgalomnövekedésével összhangban egyre több embert alkalmaztak, ami növelte a területi különbségeket. A közmunkaprogramok hatása a területi adatokon is érezhető: a kevésbé fejlett kistérségekben erőteljesen nőtt a nyilvántartott állás keresők aránya a fejlettebb területekhez képest. Ezt jól mutatja az állás keresők arányából számított kistérségi szórás is, ami érdemben nőtt 2011 áprilisában, majd némileg csökkent júniusig, a közmunkaprogramok újbóli felfutásával némileg csökkenni tudott a mutató. 2012-ben az állás keresők számának növekedésével összhangban a szórás is megnövekedett az év végén, amely azt jelzi, hogy a területi különbségek jelentősen növekedtek az egyes kistérségek között. Idén a rekord méretű közfoglalkoztatás nagy mértékben tompított az egyes területek közötti különbségeket, amely várhatóan fenn marad az év végéig, valamint a jövő év elején is a novemberben induló téli közfoglalkoztatás kibővülésének köszönhetően.

A Moran-féle I mutató¹² azt jelzi, hogy kismértékben újra nőtt a kistérségek közötti kapcsolat szorossága. Ez annak tudható be, hogy a közfoglalkoztatás viszonylag nagy területi egységek között oszlik meg. Ez alapján arra lehet következtetni, hogy az elmaradottabb területeken szinte csak a támogatott állásformáknak és programoknak van hatása a regisztráltak számára, amelyet jól mutat a Moran mutató idei növekedése is.

8. ÁBRA: AZ ÁLLÁSKERESŐK ARÁNYÁBÓL SZÁMÍTOTT KISTÉRSÉGI SZÓRÁS ÉS A MORAN-FÉLE I

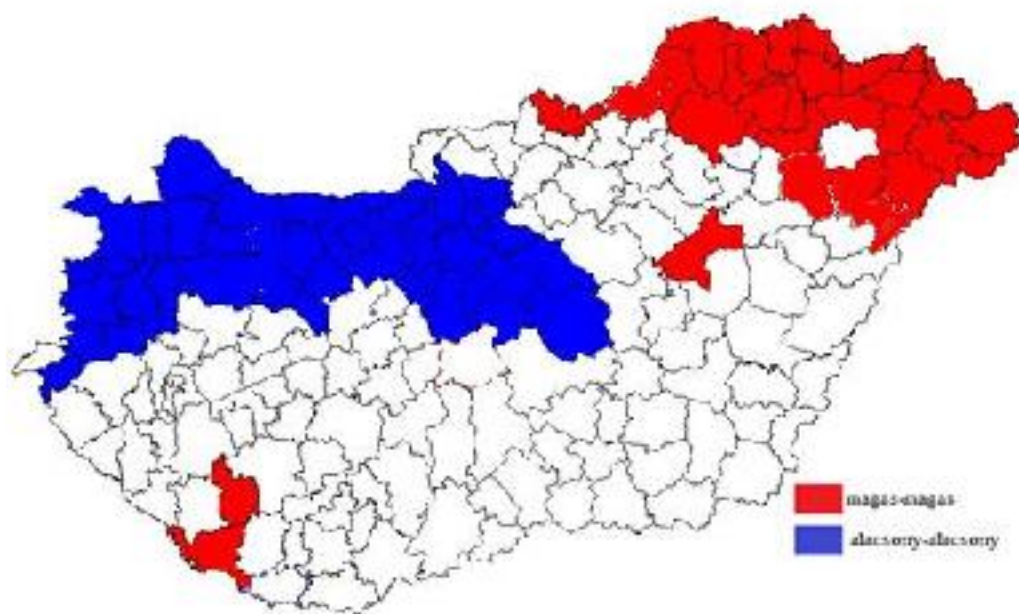
Forrás: Századvég-számítás

A nyilvántartott állás keresők arányából számított kistérségi területi klaszterek is jól szemléltetik az ország két nagy pólusát (9. ábra). Továbbra is a szabolcsi és a borsodi

¹² A Moran-féle I nullához közeli értékei gyakorlatilag az adatok véletlenszerű eloszlását jelzik, az adatok eloszlása nem terület- és szomszédságfüggő. Ekkor az egyes terület egységek szomszédságában ugyanolyan valószínűséggel találunk nagyobb és kisebb értékű területeket is. A maximális 1-es érték azt jelenti, hogy minden kistérség teljesen a saját szomszédjától függ.

kistérségek a legelmaradottabbak a munkanélküliséget tekintve, mivel szinte minden szomszédos területen magas a munkanélküliség. Egyedül a miskolci és nyíregyházi kistérségben alacsonyabb a regisztrált állás keresők aránya, de azok nincsenek nagy hatással a szomszédos területekre, ahogy az alábbi ábrán is látható. A többi kistérségben a szomszédos területeken is szignifikánsan magas a regisztráltak aránya. A dél-dunántúli régióban az év első hónapjaihoz képest kismértékben javult a helyzet, hiszen akkor kevesebb elemből álló klasztert alkottak a magas állás keresői arányúak. A fejlettebb térségekből alkotott klaszter a lokális kapcsolati elemzés eredményéből is kirajzolódik. Továbbra is a nyugat-dunántúli, közép-dunántúli és közép-magyarországi régió északi kistérségeiből alkotott klaszter látszik a legfejlettebbnek, ha csak az állás keresők arányát vesszük figyelembe. Ezeken a területeken a legnagyobb a hatása a konjunktúrának, mivel itt jóval nagyobb ingadozás figyelhető meg a munkaerő-piaci adatokban. Jellemzően az alacsony állás keresői arányú kistérségek szomszédságában is hasonló jellegű területek vannak. Az utóbbi hónapokban itt javult a helyzet, mivel átlagosan magasabb a munkakeresők aránya. Ezekre a régiókra kisebb hatással vannak a közmunkaprogramok.

9. ÁBRA: A NYILVÁNTARTOTT ÁLLÁS KERESŐK ARÁNYA ALAPJÁN MEGHATÁROZOTT TERÜLETI KLASZTEREK (2013. JÚNIUS)¹³

¹³ Az állás keresők aránya a magas-magas kategóriában mind a kistérségben, mind a szomszédságban átlagosan magas; alacsony-alacsony kategóriában mind a kistérségben, mind pedig a szomszédságban alacsony. Bátyaszomszédság: a szomszédsági kapcsolatok akkor tekinthetők létezőnek, ha a terület egységek egy nem nulla hosszúságú határszakaszon érintkeznek, vagyis bátyaszomszédságban állnak, mivel két terület egység egyetlen pontban való érintkezése a társadalmi-gazdasági kapcsolatok szempontjából kevésbé tekinthető relevánsnak. – Lőcsei Hajnalka Munkaerőpiaci Tükörben megjelent fejezete alapján, *Munkaerőpiaci Tükör*, 2010, MTA.

A válság kitörése óta Budapesten és környékén a legalacsonyabb az álláskereső aránya, és ez az elmúlt időszakban sem változott jelentősen. 2012 II. negyedévében átlagosan 4,1 százalékos volt az álláskereső aránya, ami ugyanannyi, mint 2010 azonos időszakában, miközben az országos átlag 10,4 százalékos volt az adott időszakban.

2. Nőtt az áramlás az inaktívak és a foglalkoztatottak között

A munkaerő-piaci áramlások vizsgálata alapján kimutatható, hogy 2008-hoz képest jelentősen nőtt a foglalkoztatási és inaktív státuszok közötti negyedéves átmenet átlagos állománya. Ez alapján arra lehet következtetni, hogy a közfoglalkoztatás csak átmeneti lehetőséget biztosít a munkanélkülieknek, és ezek az emberek más formában nem vesznek részt a munkaerőpiacon.

A munkaerő-piaci áramlások elemzése révén¹⁴ pontosabb képet kaphatunk a foglalkoztatottságot, aktivitást és munkanélküliséget befolyásoló tényezőkről. Csak azáltal, hogy megvizsgáljuk a foglalkoztatottság vagy bármilyen más státusz létszámváltozását negyedévről negyedévre, nem biztos, hogy feltétlen látható a munkaerőpiacon a munkakínálatot vagy -keresletet alakító tényezők eredete. Ezért a következőkben megvizsgáljuk az elmúlt negyedévek folyamatait.

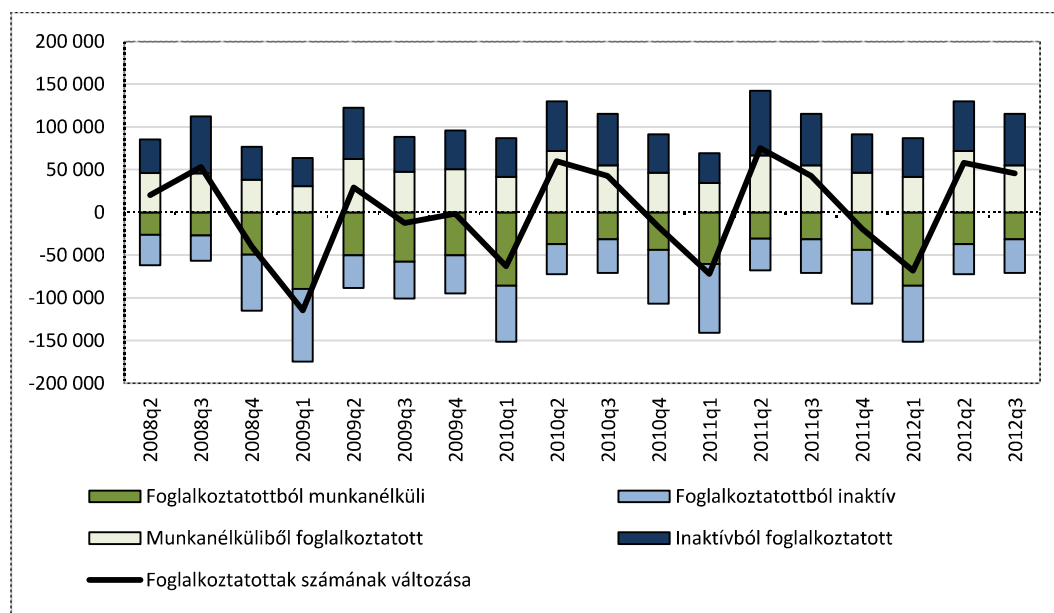
A munkaerő-piaci áramlások vizsgálata alapján megbecsülhetők az egyes státuszok közötti átmenet valószínűségei. A foglalkoztatásból inaktív státuszba kerülés valószínűsége jelentősen megnőtt 2008-hoz képest. Ez azt jelenti a KSH definíciója szerint, hogy aki a megkérdezés első felvételekor még munkával rendelkezett, azaz az adott héten egy órát dolgozott, az a következő negyedévben már elveszítette állását, és nem is próbált újat keresni. Míg 2008-ban átlagosan 43 ezer ember lett foglalkoztatottból inaktív, addig 2012-ben ez a szám már elérte az 51 ezret.

Természetesen sokan vannak olyanok, akik nyugdíjba vonultak, de ezeknek a száma folyamatosan csökkent az évek során a szigorítások miatt. Ez azt sejteti, hogy a közmunkaprogramok felfutásával párhuzamosan az emberek inkább a két státusz között ingadoztak. Erre talán a legjobb példa a 2010–2011-es változások. 2010 IV. negyedévéről 2011-re több mint 80 ezer ember lett inaktív, majd a következő negyedévre közel ugyanannyi ember tért vissza foglalkoztatási státuszba. Bár közvetlenül nem lehet igazolni, de azt lehet sejtteni, hogy a közfoglalkoztatás átszervezése miatt az átmeneti időszakban, amikor kevesebb támogatott álláslehetőség volt, az emberek kivárták az új kiírásokat, és addig inkább inaktív státuszba vonultak. Ez nem tekinthető kedvező jelnek, hiszen ez alapján arra lehet következtetni, hogy a közmunka az egyetlen munkalehetőség a társadalom egy

¹⁴ A módszertan alapjai: Cseres-Gergely Zsombor (2010): *Munkapiaci áramlások, gereblyezés és a 2008 végén kibontakozó gazdasági válság foglalkoztatási hatásai*. BWP 4, MTA KTI, Budapest.

széles rétegében. A versenyszférába való visszajutás esélye igen alacsony a közfoglalkoztatáson belül, és a következő 1–2 évben is csak ez lesz az egyetlen legális formája a munkavállalásuknak. A versenyszféra munkakereslete folyamatosan lassul, és ez a kedvezőtlen folyamat csak enyhén változhat pozitívan várakozásaink szerint. A közfoglalkoztatottaknak alacsony képzettsége miatt pedig kevés esélyük van a laza munkapiacra elhelyezkedniük.

10. ÁBRA: A FOGLALKOZTATOTTSÁG FELBONTÁSA A MUNKAERŐ-PIACI ÁRAMLÁSOK ALAPJÁN

Forrás: Századvég-számítás a KSH munkaerő-felmérése alapján

A munkanélküliség alakulását elsősorban a foglalkoztatottságból kiszorultak beáramlása határozza meg, ugyanakkor a tavalyi évben a munkanélküliségből a foglalkoztatásba lépések száma is növekedett. Míg 2008-ban átlagosan 43 ezre ember tudott újra elhelyezkedni munkanélküliként, 2011-12-ben ez a szám már meghaladta az 50 ezret. A közfoglalkoztatás, valamint a munkakínálat növekedése ezeken a statisztikákon is megfigyelhető, hiszen az áramlások felgyorsultak. A legjelentősebb változás szintén a 2010–2011-es időszak átmenetében történt. Az addig megfigyelhető szezonális megváltozott, mert jelentősebben csökkent azoknak a száma, akik munkanélküli státuszból foglalkoztatottá váltak.

Az ingadozás az áramlásokban két, egymással lényegesen összefüggő tényező összege. A szezonális munkából adódóan az év közben a versenyszférában is látható ingadozás, azonban jelentősen hozzájárul a közfoglalkoztatás hullámozása is. A Belügyminisztériumnak prioritása, hogy növeljék a téli időszakokban a közmunkák számát, amely novemberben meg is kezdődik.